

۱-۳- مقدمه

هدف تحقیق عبارت است از بررسی نظام یافته، کنترل شده، تجربی و انتقادی در مورد پدیده‌هاست که روابط احتمالی بین پدیده‌ها به وسیله نظریه و فرضیه هدایت می‌شوند. روش تحقیق علمی، فرآیند جستجوی منظم برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین است. در هر پژوهشی محقق سعی می‌کند تا مناسب‌ترین روش را انتخاب نماید و آن روشی است که بهتر از سایر روش‌ها واقعیت را کشف کرده و روابط بین متغیرها را نشان دهد (خاکی، ۱۳۸۶).

در این فصل به بررسی روش تحقیق به کار رفته در این تحقیق شامل تشریح روش تحقیق، جامعه‌ی آماری، حجم نمونه و روش نم و نه‌گیری، فرضیه‌ها، تعریف متغیرهای مستقل و وابسته و معیارهای اندازه‌گیری، روش آماری مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل داده ها در قالب یافته های توصیفی و استنباطی می‌پردازیم.

۲-۳- روش و نوع تحقیق

روش به معنی "در پیش گرفتن راه" ولی معین کردن مراحل است که برای رسیدن به هدفی می‌باید با نظمی خاص برداشته شود. ماهیت این مراحل بستگی به هدف مطلوب و نحوه رسیدن به آن دارد. به طور کلی می‌توان گفت که روش مجموعه‌ی هایی از شیوه‌ها و تدابیری است که برای شناخت حقیقت و برکناری از لغزش به کار برده می‌شود (خاکی، ۱۳۸۶).

روش تحقیق مجموعه‌ای از قواعد، ابزارها و راههای معتبر (قابل اطمینان) و نظام یافته برای بررسی واقعیتها، کشف مجهولات و دستیابی به راه حل مشکلات است (خاکی، ۱۳۸۶).

تحقیق حاضر از لحاظ هدف یک تحقیق کاربردی است . تحقیق کاربردی عبارت است از فعالیتهایی که با هدف کاربرد و استفاده عملی از دانش ویا تئوریهای عملی انجام می شود. بنابراین یافته‌های حاصل از این تحقیق می تواند در سایر بخش ها نیز مورد استفاده واقع گردد. از نظر روش گردآوری داده‌های مورد نیاز یک تحقیق توصیفی - همبستگی است و چون به بیان روابط علت و معلولی بین متغیرهای تحقیق می‌پردازد از نوع علی پس از وقوع می‌باشد.

۳-۳- جامعه آماری

مبنای یک مطالعه آماری را جامعه آماری تشکیل می دهد. جامعه آماری به مجموعه ای از آحاد گفته می‌شود که حداقل در یک صفت، مشترک باشند و نمونه بخشی از جامعه آماری است که طبق ضوابط معین انتخاب می‌شود و معرف جامعه به حساب می‌آید .
جامعه آماری تحقیق شامل کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد.

۳-۴- تعیین حجم نمونه و نمونه‌گیری

از آن جایی که جوامع آماری معمولاً از حجم و وسعت جغرافیایی زیادی برخوردارند و محققان نمی‌توانند به تمام آن ها مراجعه کنند، بنابراین ناگزیرند به انتخاب جمعی از آن ها به عنوان نمونه و تعمیم نتایج آن به جامعه مورد مطالعه اکتفا کنند(حافظنیا، ۱۳۸۴).

در تحقیق حاضر از روش نمونه برداری حذف سیستماتیک استفاده گردیده است که از جامعه آماری مورد نظر، شرکت های نمونه با توجه به شرایط و محدودیت های زیر انتخاب گردیده است:

۱. برای انتخاب نمونه همگن، شرکت‌ها باید قبل از سال ۱۳۸۱ در بورس تهران پذیرفته شده باشند و از ابتدای سال ۱۳۸۱ سهام آنها در بورس مورد معامله قرار گرفته باشد.
 ۲. به منظور انتخاب شرکت‌های فعال، معاملات این شرکت‌ها در طول سالهای ۱۳۸۱ الی ۱۳۸۸ در بورس دچار وقفه نشده باشد.
 ۳. به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی شرکت‌ها منتهی به اسفند باشد.
 ۴. بین سالهای ۱۳۸۱ الی ۱۳۸۸ تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداشته باشند.
 ۵. دستیابی به اطلاعات مورد نیاز شرکت‌ها، مقدور باشد.
- با اعمال شرایط فوق، تعداد ۹۱ شرکت به عنوان نمونه مورد مطالعه در این تحقیق، انتخاب شدند.

۵-۳- روش و ابزار گردآوری داده‌ها

مرحله‌ی گردآوری اطلاعات آغاز فرآیندی است که طی آن محقق یا فته‌های میدانی و کتابخانه‌ای را گردآوری می‌کند و به روش استقرایی به فشرده‌سازی آنها از طریق طبقه‌بندی و سپس تجزیه و تحلیل می‌پردازد و فرضیه‌های تدوین شده خود را مورد ارزیابی قرار می‌دهد و در نهایت حکم صادر می‌کند و پاسخ مسأله پژوهش را به اتکای آنها می‌یابد. روش‌های گردآوری اطلاعات را به طور کلی به دو طبقه می‌توان تقسیم کرد: روش‌های کتابخانه‌ای و روش‌های میدانی (حافظنیا، ۱۳۸۴).

مبانی نظری و تئوریک این تحقیق، به صورت کتابخانه‌ای و با استفاده از کتب و مقالات فارسی و لاتین جمع‌آوری شده است.

داده‌های تحقیق و اطلاعات مالی موردنیاز، از منابع مختلفی از جمله نرم افزار ره آورد نوین، سی‌دی‌های منتشر شده توسط سازمان بورس اوراق بهادار جهت دستیابی به صورت‌های مالی و

یادداشت‌های توضیحی همراه ، سایت بورس^۱، سایت پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران^۲، سایت مدیریت پژوهش و توسعه و مطالعات اسلامی^۳ و... استخراج شده که پس از انتقال و پردازش در صفحه گسترده EXCEL، بوسیله نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

۳-۶- سؤال تحقیق

آیا ساختار مالکیت، اندازه شرکت و رویه های حاکمیت شرکتی بر نوع مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر دارد؟

۳-۷- تدوین فرضیه‌ها

فرضیه عبارت است از حدس یا گمان اندیشمندانه درباره ماهیت، چگونگی و روابط بین پدیده‌ها، اشیاء و متغیرها، که محقق را در تشخیص نزدیک ترین و محتمل ترین راه برای کشف مجهول کمک می نماید. بنابراین، فرضیه گمانی است موقتی که درست بودن یا نبودنش باید مورد آزمایش قرار گیرد (حافظنیا، ۱۳۸۴).

با توجه به هدف اصلی تحقیق و در جهت پاسخ گویی به سؤال مطرح شده در این راستا

فرضیه‌های موردنظر به صورت زیر تدوین شده‌اند:

1- WWW.irbourse.com

2 - WWW.irandoc.ac.ir

3- WWW.rdis.ir

فرضیه یک :

بین اقلام تعهدی اختیاری و سودآوری آتی ارتباط وجود دارد.

فرضیه دوم :

میزان تأثیر اقلام تعهدی اختیاری بر روی سودآوری آتی در شرکت‌های با درصد مالکیت خصوصی بالا، از شرکت‌های با درصد مالکیت خصوصی پایین، بیشتر است.

فرضیه سوم :

میزان تأثیر اقلام تعهدی اختیاری بر روی سودآوری آتی در شرکت‌های با درصد مالکیت نهادی بالا، از شرکت‌های با درصد مالکیت نهادی پایین، بیشتر است.

فرضیه چهارم :

میزان تأثیر اقلام تعهدی اختیاری بر روی سودآوری آتی در شرکت‌های با اندازه بزرگ، از شرکت‌های با اندازه کوچک، بیشتر است.

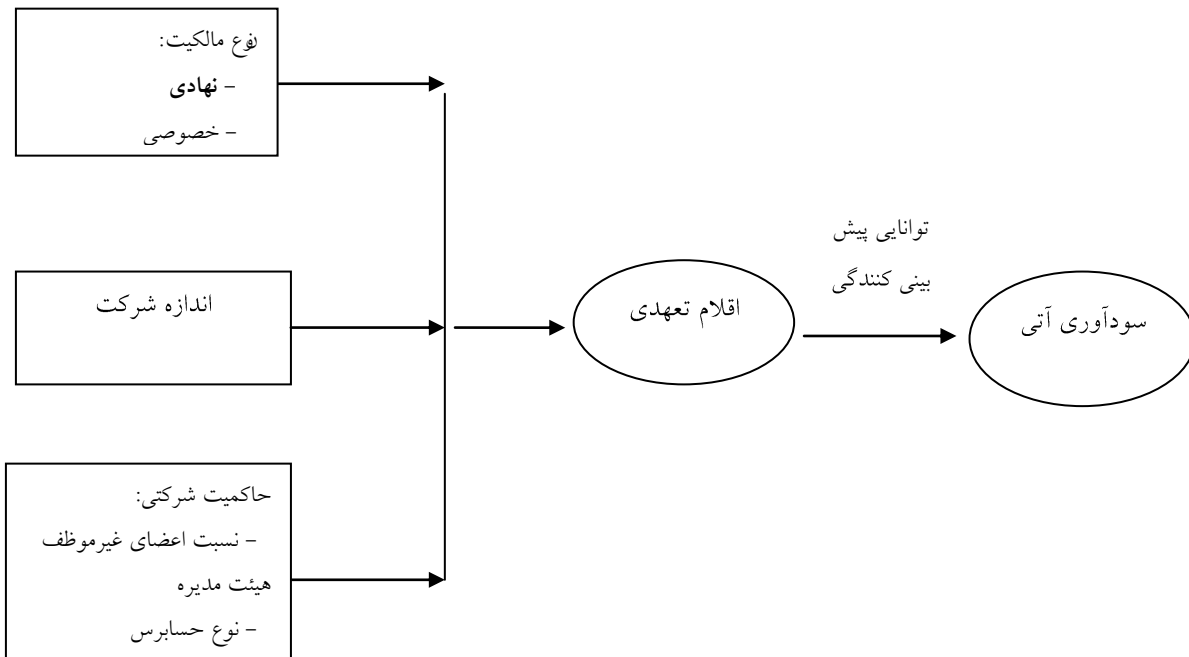
فرضیه پنجم :

میزان تأثیر اقلام تعهدی اختیاری بر روی سودآوری آتی در شرکت‌های حسابرسی شده توسط سازمان حسابرسی، از شرکت‌های حسابرسی نشده توسط مؤسسات حسابرسی خصوصی، بیشتر است.

فرضیه ششم :

میزان تأثیر اقلام تعهدی اختیاری بر روی سودآوری آتی در شرکت‌های با نسبت بالای اعضای هیئت مدیره غیرموظف، از شرکت‌های با نسبت پایین اعضای هیئت مدیره غیرموظف، بیشتر است.

۸-۳- مدل تحقیق

برای فرضیه یک از معادله رگرسیون زیر استفاده می‌گردد:

$$FP_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 CFO_{it} + \beta_2 NDAC_{it} + \beta_3 DAC_{it} + \beta_4 PO_{it} + \beta_5 INST_{it} + \beta_6 SIZE_{it} + \beta_7 AUDIT_{it} + \beta_8 BOD_{it} + \varepsilon_{it}$$

رابطه‌ی ۳-۱

که در این مدل:

FP_{it+1} : سودآوری آتی

CFO_{it} : جریان نقدی حاصل از عملیات

$NDAC_{it}$: اقلام تعهدی غیراختیاری

DAC_{it} : اقلام تعهدی اختیاری

PO_{it}: درصد مالکیت خصوصی

INST_{it}: درصد مالکیت نهادی

SIZE_{it}: اندازه شرکت

AUDIT_{it}: نوع حسابرس

BOD_{it}: درصد اعضای هیئت مدیره غیرموظف

و همچنین برای فرضیه دوم الی ششم از معادله رگرسیون زیر استفاده می‌گردد:

$$FP_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 CFO_{it} + \beta_2 NDAC_{it} + \beta_3 DAC_{it} + \beta_4 DAC_{it} * PO_{it} + \beta_5 DAC_{it} * INST_{it} + \beta_6 DAC_{it} * SIZE_{it} + \beta_7 DAC_{it} * AUDIT_{it} + \beta_8 DAC_{it} * BOD_{it} + \beta_9 PO_{it} + \beta_{10} INST_{it} + \beta_{11} SIZE_{it} + \beta_{12} AUDIT_{it} + \beta_{13} BOD_{it} + \varepsilon_{it}$$

رابطه‌ی ۳-۲

۳-۹- متغیرهای تحقیق

تحقیق حاضر بر اساس هشت متغیر مستقل و یک متغیر وابسته پایه‌ریزی شده است.

۳-۹-۱- متغیرهای مستقل

متغیرهای مستقل به متغیرهایی گفته می‌شوند که از طریق آن متغیرهای وابسته تبیین یا

پیش‌بینی می‌شوند. جدول شماره (۳-۱) بیانگر متغیرهای مستقل تحقیق می‌باشد:

جدول (۳-۱): متغیرهای مستقل و معیار اندازه‌گیری آن‌ها

متغیرهای مستقل (Independent variables)	
معیار اندازه‌گیری	نوع متغیر
میزان وجوه نقد ناشی از عملیات	جریان نقدی حاصل از عملیات
با استفاده از مدل جونز تعدیل شده بدست می‌آید	اقلام تعهدی غیراختیاری
تفاوت میان کل ارقام تعهدی و ارقام تعهدی غیراختیاری	اقلام تعهدی اختیاری
میزان درصد سهام سرمایه‌گذاران خصوصی	میزان مالکیت خصوصی
میزان درصد سهام سرمایه‌گذاران نهادی	میزان مالکیت نهادی
ارزش بازار سرمایه در آخر سال مالی	اندازه شرکت
میزان درصد اعضای غیرموظف	اعضای غیرموظف هیئت‌مدیره
حسابرسی شده بوسیله سازمان حسابرسی یا سایر مؤسسات حسابرسی	نوع حسابرس

۲-۹-۳- متغیرهای وابسته

متغیرهای وابسته متغیرهایی هستند که مشاهده یا اندازه‌گیری می‌شوند تا تأثیر متغیرهای مستقل بر آن‌ها معلوم و مشخص شوند.

جدول (۳-۲): متغیرهای وابسته و معیار اندازه‌گیری آن‌ها

متغیرهای وابسته (Dependent Variables)	
معیار اندازه‌گیری	نوع متغیر
خالص جریان نقدی حاصل از عملیات یک سال بعد (CFO_{t+1})	سودآوری آتی
سودخالص عاری از ارقام تعهدی اختیاری یک سال بعد ($NDNI_{t+1}$)	
تغییرات سود خالص سال بعد ($\Delta EARN_{t+1}$)	

۱۰-۳- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این تحقیق به دو روش توصیفی و استنباطی به تجزیه و تحلیل داده های به دست آمده پرداخته شده است.

۱۰-۱-۳- یافته‌های توصیفی

در سطح توصیفی با استفاده از محاسبه‌ی شاخص‌های مرکزی و پراکندگی از قبیل: میانگین، میانه، مد، انحراف معیار، واریانس، چولگی، کشیدگی، حداقل و حداکثر به تحلیل و توصیف ویژگی‌های جامعه پرداخته می‌شود.

۱۰-۲-۳- یافته‌های استنباطی

انتخاب روش آماری برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، به مقیاس و طیف متغیرهای تحقیق بستگی دارد. جدول (۳-۳) مقیاس و طیف متغیرهای تحقیق را نشان می‌دهد:

جدول (۳-۳): متغیرهای مستقل و مقیاس آنها

ردیف	متغیر	مقیاس متغیر
۱	اقلام تعهدی اختیاری	کمی
۲	میزان مالکیت خصوصی	کمی
۳	میزان مالکیت نهادی	کمی
۴	اندازه شرکت	کمی
۵	اعضای غیرموظف هیئت مدیره	کمی
۶	نوع حسابرس	کیفی

متغیر کیفی به صورت، ۰ و ۱ در نظر گرفته می‌شود.

۱۱-۳- آزمون «کولموگروف - اسمیرنوف»^۱

در ابتدا برای اطمینان از نرمال بودن متغیرهای تحقیق از آزمون «کولموگروف - اسمیرنوف» استفاده می‌گردد. این روش، روش ناپارامتری ساده ای برای تعیین همگونی اطلاعات تجربی با توزیع‌های آماری منتخب است و با (K-S) نشان داده می‌شود (عادل آذر، ۱۳۸۵).

۱۲-۳- همبستگی^۲

تحلیل همبستگی ابزاری آماری است که به وسیله ی آن می‌توان درجه‌ای را که یک متغیر به متغیر دیگر از نظر خطی مرتبط است اندازه گیری کرد. همبستگی معمولاً با تحلیل رگرسیون به کار می‌رود. همبستگی معیاری است برای تعیین میزان ارتباط باط دو متغیر در همبستگی درباره دو معیار بحث می‌شود: ضریب تعیین و ضریب همبستگی.

۱-۱۲-۳- ضریب تعیین

ضریب تعیین مهمترین معیاری است که با آن می‌توان رابطه بین دو متغیر X و Y را توضیح داد. ضریب تعیین که با R^2 نشان داده می‌شود همیشه دارای مقدار بین ۰ تا ۱ است؛ اگر مقدار $R^2=1$ به این مفهوم است که خط رگرسیون دقیقاً توانسته است تغییرات Y را به تغییرات X نسبت دهد و $R^2=0$ به معنای آن است که خط رگرسیون هرگز نتوانسته است تغییرات Y را به تغییرات X نسبت دهد. مقادیر دیگر بین این دو واحد قرار می‌گیرند.

1. Kolmogorov-Smirnov
2. Correlation

۲-۱۲-۳- ضریب همبستگی

بهترین معیار تشخیص وجود یا عدم همبستگی و حتی جهت و میزان همبستگی خطی «ضریب همبستگی» است. به عبارتی ضریب همبستگی شدت رابطه و نیز نوع رابطه مستقیم یا معکوس را نشان می‌دهد. ضریب همبستگی در واقع ریشه دوم ضریب تعیین است که با ۲ نشان داده می‌شود. از آن جا که R^2 همواره بین ۰ و ۱ است، ریشه دوم آن همواره بین ۱ و -۱ است. وقتی که دو متغیر از طریق مقیاس فاصله ای اندازه‌گیری شده باشند به منظور تعیین میزان رابطه بین آن ها از همبستگی پیرسون استفاده می‌شود.

۳-۱۲-۳- ضریب همبستگی پیرسون^۱

این ضریب همبستگی، روشی پارامتری است که برای داده هایی با توزیع نرمال یا تعداد داده‌های زیاد استفاده می‌شود.

۴-۱۲-۳- مفهوم معنی‌داری در همبستگی

مفهوم معنی‌داری در همبستگی این است که آیا همبستگی به دست آمده بین دو متغیر را می‌توان شانس دانست یا واقعاً نشان می‌دهد بین دو متغیر همبستگی وجود دارد. این موضوع که نشان می‌دهد عدد به دست آمده معنی‌دار است یا نه، از خود عدد به دست آمده با اهمیت‌تر است. فرضیه‌های همبستگی به شرح رابطه‌ی (۳-۳) می‌باشد:

$$\left\{ \begin{array}{ll} H_0 : \rho = 0 & \text{همبستگی معنی‌داری وجود ندارد} \\ H_1 : \rho \neq 0 & \text{همبستگی معنی‌داری وجود دارد} \end{array} \right. \quad \text{رابطه‌ی (۳-۳)}$$

1- Pearson Correlation Coefficient

۱۳-۳- رگرسیون

جهت آزمون فرضیات از آزمون رگرسیون خطی چندمتغیره استفاده شده است که در واقع این روش تأثیر همزمان چند متغیر مستقل را بر روی متغیر وابسته نشان می‌دهد.

بنابراین آزمون رگرسیون چندگانه، برای هر یک از متغیرها به صورت رابطه ی (۳-۴) اجرا

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0 : b = 0 \\ H_1 : b \neq 0 \end{array} \right. \quad \text{رابطه ی (۳-۴) می شود:}$$

با توجه به آزمون مورد نظر برای هر یک از متغیرها، در صورتی که $b=0$ شود، فرض صفر پذیرفته می شود و نشان دهنده ی این است که بین دو متغیر رابطه ی معنی‌دار وجود ندارد و در صورتی که $b \neq 0$ شود، فرض صفر رد می شود و بدین معناست که بین دو متغیر، رابطه ای معنادار وجود دارد.

بنابراین معادله ی خطی رگرسیون چندگانه نیز به صورت رابطه ی (۳-۵) می‌باشد:

$$\left. \begin{array}{l} Y_1 = \alpha + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_7x_7 \\ Y_2 = \alpha + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_7x_7 \end{array} \right\} \Rightarrow Y = Y_1 + Y_2 \quad \text{رابطه ی (۳-۵)}$$

که در آن:

Y = متغیر وابسته

X_i = متغیر مستقل

b_i = ضریب زاویه، که از طریق رابطه ی (۳-۶) محاسبه می‌شود؛

α = عرض از مبداء، که از طریق رابطه ی (۳-۷) محاسبه می‌شود؛

$$b_i = \frac{\sum(x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sum(x_i - \bar{x})^2} \quad \text{رابطه ی (۳-۶)}$$

$$a = \bar{y} - b\bar{x}_i \quad \text{رابطه ی (۳-۷)}$$

در تمامی آزمون‌ها، اگر سطح معنی داری < 0.05 باشد، فرض صفر پذیرفته می‌شود. پس از انجام آزمون رگرسیون چندمتغیره، اگر فرض صفر پذیرفته شد، آن گاه میزان توجیه پذیری مدل رگرسیون را با استفاده از R_2 اعلام می‌کنیم. در واقع R_2 بیان می‌کند، متغیر وابسته چه قدر متأثر از متغیر مستقل است.

۱۴-۳- آزمون دوربین - واتسن^۱

یکی از مفروضاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد، استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش بینی شده توسط معادله ی رگرسیون) از یکدیگر است. در صورتی که فرضیه ی استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین واتسن استفاده می‌شود. چنانچه آماره ی دوربین واتسن در بازه ی ۱.۵ یا ۲.۵ قرار گیرد H_0 آزمون (عدم همبستگی بین خطاها) پذیرفته می‌شود و در غیر این صورت H_0 رد می‌شود یعنی همبستگی بین خطاها وجود دارد (مؤمنی، ۱۳۸۷).

1. Durbin- Watson d Test